

ВІДГУК

доктора юридичних наук, професора **Нікітіна Володимира Вікторовича**
на дисертаційну роботу
Селіванової Кристини Вадимівни на тему «**Позасудовий**
(адміністративний) порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності
державних реєстраторів прав на нерухоме майно»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за
спеціальністю 081 Право

Актуальність теми. Під призмою реформування системи органів державної реєстрації прав та розроблення дієвого механізму спрощення порядку надання адміністративних послуг паралельно законодавцем розроблявся механізм альтернативного способу оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів прав на нерухоме майно. Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю доведення до відома фізичних та юридичних осіб змістовної та повної інформації про можливість альтернативного оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності у сфері державної реєстрації до органів юстиції, а також наявними прогалинами у науковому та доктринальному полі щодо дослідження соціально-політичних чинників появи, особливостей діяльності та компетенції колегій з розгляду скарг у сфері державної реєстрації при Міністерстві юстиції України та його територіальних органах, а також порядку правильного підготовки обґрунтованих скарг на неправомірні, на думку скажників, рішення, дії чи бездіяльність державних реєстраторів прав на нерухоме майно.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією із перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень науки адміністративнопроцесуального права визначити особливості досудового врегулювання адміністративно-правових спорів, а

також виокремити напрями удосконалення чинного законодавства в досліджуваній сфері. В результаті дослідження запропонована низка нових наукових положень і практичних рекомендацій, що виносяться на захист. З урахуванням сучасних підходів, наявних у юридичній науці, дисертанткою сформульовано основні параметри завдання, яке розв'язується у дисертаційній роботі, та концептуальні засади їх розкриття, а також спрямовано одержані результати на виявлення і формулювання сучасних обґрунтованих пропозицій і рекомендацій організаційного та правового змісту щодо оптимізації позасудового (адміністративного) механізму оскарження рішень, дій чи бездіяльності у сфері державної реєстрації.

На виконання задач дослідження в межах дисертації було: проаналізовано дефініції категорій «альтернативне оскарження», «позасудове оскарження», «досудове оскарження» та «адміністративне оскарження» у вітчизняній та зарубіжній правовій доктрині; наведено інформацію про обсяг компетенції та позитивні риси спеціальних консультативно-дорадчих структур при Міністерстві юстиції України та його територіальних управліннях – Колегій, які уповноважені розглядати скарги на неправомірні рішення, дії чи бездіяльність надавачів адміністративних послуг у сфері державної реєстрації. При цьому, дисертанткою зроблено висновок про те, що процедуру оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів, дій чи бездіяльності суб'єктів державної реєстрації прав можна вважати позасудовою, адміністративною та альтернативною (альтернативою судовому розгляду спорів).

В межах історико-правового аналізу реформування органів державної реєстрації прав (як інституційного контексту запровадження позасудового механізму оскарження у сфері державної реєстрації) зроблено висновок про те, що розгалужена децентралізована система суб'єктів державної реєстрації дає пересічним громадянам можливість обрати «зручний» суб'єкт, до якого можна звернутися за проведенням державної реєстрації прав (в межах області за місцезнаходження об'єкта нерухомості) та для проведення державної

реєстрації обтяжень таких прав – незалежно від місцезнаходження об'єкта нерухомого майна, тобто по всій території України.

К.В. Селівановою також досліджено проблематику вірного визначення потенційними позивачами підсудності спорів з державними реєстраторами, зауважено про неможливість одночасного оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів, дій чи бездіяльності суб'єктів державної реєстрації прав у судовому та позасудовому порядку. Виокремлено та надано розширювальне авторське тлумачення з посиланням на норми чинного процесуального законодавства спільним і відмінним рисам судового й позасудового (адміністративного) механізмів оскарження у сфері державної реєстрації. Досліджено специфіку додаткових правозахисних структур, які функціонували до 2020 року, до повноважень яких входила інформаційна, консультативно-дорадча та методична допомога фізичним й юридичним особам, які постраждали від рейдерства, у розрізі Дніпропетровської області.

Детально та комплексно проаналізовано причин створення, легальне визначення, нормативну базу, процесуальне оформлення діяльності, види державно-владних підсумкових рішень, склад та компетенцію спеціально створених при Міністерстві юстиції України та його територіальних органах Колегій з розгляду скарг у сфері державної реєстрації. Підкреслено, що створення Колегій з розгляду скарг у сфері державної реєстрації є відносно інноваційним та ефективним способом захисту та поновлення порушених прав у сфері державної реєстрації, конкурентоспроможною альтернативою звернення до суду загальної юрисдикції, потреба у запровадженні якої була обумовлена комплексним багаторічним реформуванням органів юстиції в контексті спрощення системи надання адміністративних послуг пересічним громадянам, нагальною потребою у зниженні навантаження на суди, позитивними аспектами функціоналу яких є: колегіальність прийняття рішень, змагальність сторін спору, компетентний склад колегії із вузькопрофільних фахівців галузей нотаріату та державної реєстрації, оперативність, неупередженість та гарантованість безкоштовного звернення

до неї будь-якої особи, яка вважає, що її права в сфері державної реєстрації було порушено.

Наведено існуючі наукові та нормативні визначення терміну «скарга», виокремлено сутнісні відмінності скарг, поданих у порядку Закону України «Про звернення до громадян», та скарг, поданих у порядку статті 37 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». У хронологічному порядку проаналізовано обов'язкові реквізити, які має містити типова скарга до Колегій з розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції.

Згруповано за авторським класифікатором типові помилки у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень шляхом їх умовного поділу на наступні категорії: процедурні порушення порядку здійснення державної реєстрації прав; порушення порядку державної реєстрації прав під час роботи з судовими рішеннями; інші порушення вимог чинного законодавства, які опосередковано пов'язані із дотриманням порядку державної реєстрації.

Наведено статистичні дані роботи Колегій (комісії) з розгляду скарг у сфері державної реєстрації з 2016-2023 роки.

Висловлено ідеї щодо доцільності впровадження діджиталізованої адміністративної послуги «Оскарження рішень, дій чи бездіяльності у сфері державної реєстрації» у застосунку «Дія».

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється отриманими результатами, які характеризують його **наукову новизну**. Зокрема, дисертанткою сформульовано комплексний підхід до здійснення аналізу феномена позасудового (адміністративного) оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів прав на нерухоме майно. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Зокрема: проведено порівняльний аналіз судового та позасудового механізмів

оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів прав на нерухоме майно; досліджено специфіку «колегіальних» скарг шляхом комплексного аналізу нормативних вимог щодо строків оскарження та обов'язкових реквізитів скарг на рішення, дії чи бездіяльність у сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно; розроблено Паспорт оптимізації процедури «Оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації прав» з наданням алгоритму такої оптимізації та пропозиціями щодо внесенням організаційних та нормативних змін до чинного законодавства, а також обґрунтовано необхідність діджиталізації даної процедури.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено в 4 наукових статтях, 3 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 1 стаття – у науковому виданні країни-члена Ради Європи та ЄС (Республіка Польща), що прирівнюється до публікації в науковому виданні України категорії «Б»; розділ у колективній монографії у співавторстві; 10 тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях, Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане авторкою самостійно з використанням останніх досягнень теорії адміністративного права та процесу. Усі сформульовані в ньому положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень дисертантки. Для аргументації власних положень і висновків дослідниця використовувала напрацювання інших вчених, належні посилання на які містяться у роботі.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України. **Практичне значення** одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне і прикладне значення для науки адміністративного права та процесу, правотворчої

діяльності, можуть бути імплементовані у практичну діяльність державних реєстраторів прав, а також слугувати методичним підґрунтям для методологічної та просвітницької діяльності міжрегіональних управлінь юстиції.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. У роботі К.В. Селіванової відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Таким чином, у дисертаційному дослідженні К.В. Селіванової на тему: «Позасудовий (адміністративний) порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів прав на нерухоме майно» відсутні порушення академічної доброчесності.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення. У цілому позитивно оцінюючи дисертацію К.В. Селіванової, необхідно висловити ряд зауважень, звернути увагу на твердження, що викликають сумніви та можуть слугувати підґрунтям для дискусії під час її захисту, а саме наступні:

1. У пункті 2 Концептуальної записки (додаток 2) пропонується застосування тимчасового блокування доступу державних реєстраторів в режимі диференційованого підходу з умовним розмежуванням тимчасового блокування доступу до Реєстрів у трьох варіативностях:

- 6-ть місяців тимчасового блокування доступу;
- від 2-х до 4-х місяців тимчасового блокування доступу;
- до 1-го місяця тимчасового блокування доступу.

Перша варіація термінів тимчасового блокування доступу до Реєстрів не узгоджується з вимогами пункту 17 Порядку здійснення Міністерством юстиції контролю за діяльністю у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.12.2016 № 990, у якому зазначено, що у разі виявлення в діях державного реєстратора, уповноваженої особи суб'єкта державної реєстрації порушень у сфері державної реєстрації,

не передбачених пунктом 16 цього Порядку, застосовується пункт 1 частини другої статті 37¹ Закону України “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень” та/або пункт 1 частини другої статті 34¹ Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань”. При цьому строк тимчасового блокування доступу державного реєстратора, уповноваженої особи суб’єкта державної реєстрації до реєстрів не може бути меншим ніж два тижні та перевищувати три місяці.

2. В роботі варто було приділити більшої уваги дослідженню позитивного досвіду запровадження альтернативних процедур вирішення адміністративно-правових спорів на підставі аналізу законодавства про адміністративну процедуру в зарубіжних країнах, які мають усталену практику їх розгляду (підрозділ 1.1 розділу I).

3. Пунктом 1.3 Стратегічної мети № 1 Паспорту оптимізації пропонується удосконалення вже існуючої на порталі державних послуг «iGov» е-послуги Міністерства юстиції України «Скарга до Міністерства юстиції України на рішення державного реєстратора, територіального органу юстиції» шляхом розповсюдження її дії на територію всіх областей України з одночасним запровадженням можливості подання скарг у сфері державної реєстрації прав до міжрегіональних управлінь юстиції (згідно з компетенцією) (підрозділ 3.1 розділу III дисертації), натомість, наразі волонтерський портал державних послуг iGov не працює.

4. Слід критично сприйняти пропозицію К.В. Селіванової щодо запропонованої дефініції «дій державного реєстратора» (доповнення ч.1 ст.2 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» пунктом 9-1 у редакції наступного змісту: «дія - будь-які інші активні операції у Державному реєстрі прав підготовчого або технічного характеру, які здійснюються державним реєстратором прав під час здійснення державної реєстрації прав, однак не тягнуть за собою правових наслідків у вигляді виникнення, зміни чи припинення речових прав на нерухоме майно та

наслідків у вигляді виникнення, зміни чи припинення речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, окрім дій, що пов'язані із порушенням професійної етики посадової особи суб'єкта державної реєстрації, державного службовця чи нотаріуса»), адже це практично законодавче закріплення визначення такого змісту могло б потягнути за собою додаткові складнощі. Доцільніше було б внести зміни у дефініцію «реєстраційна дія», наведену у п. 9 ч.1 ст. 2 вказаного Закону шляхом його конкретизації.

В цілому зазначені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і характеризують її новаторський характер та складність предмету наукового аналізу, що викликає бажання дискутувати.

На підставі викладеного, слід резюмувати, що дисертація на тему «Позасудовий (адміністративний) порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних реєстраторів прав на нерухоме майно» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих наукових працях повністю відповідають вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44), а її авторка – Селіванова Кристина Вадимівна – заслуговує присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:
доктор юридичних наук,
професор кафедри конституційного
адміністративного права
Юридичного факультету
Національного авіаційного університету

V.B. Nikitin

Селіванова Кристина Вадимівна
доцент кафедри конституційного адміністративного права

Михайлюк А.А.